

Droga św. Jakuba - Camino de Santiago

www.spain.info

Spis treści

Wstęp	3
Trasy	5
Droga Francuska	
Droga Północna	
Droga Pierwotna	
Inne drogi	
Jak odbyć Camino?	18
Pieszko	
Rowerem	
Konno	
Żaglówką	
Informacje praktyczne	23
Gdzie się zatrzymać?	
Gastronomia	

Ministerstwo Przemysłu, Handlu i Turystyki

Wydane przez: © Turespaña

Projekt: Lionbridge

NIPO: 115 - 19 - 040 - X

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Treść tej broszury przygotowana była z dużą starannością, jednak w przypadku zauważenia jakiegokolwiek błędu prosimy o pomoc w jego naprawieniu i wysyłanie wiadomości na adres brochures@tourspain.es

Tył okładki: Katedra w Santiago, Santiago de Compostela

WSTĘP

Przejście Drogi św. Jakuba (**Camino de Santiago**) to z pewnością wyjątkowe doświadczenie. Ten tysiącletni szlak pielgrzymkowy, wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO, biegnie pośród niesamowitej przyrody oraz przez pełne historii miasta, aż do celu tej duchowej wędrówki – **Santiago de Compostela**. Aby odkryć Hiszpanię w tak niezwykle sposób, załóż wygodne buty, wsiądź na rower lub żaglówkę – to najnowszy sposób odbycia Camino, i ruszaj w drogę.

Co roku rzesze pielgrzymów przybywają do tego galisyjskiego miasta, gdzie spoczywają szczątki apostoła Jakuba Wielkiego. Ilu pielgrzymów, tyle powodów, dla których warto przemierzyć Camino. W większości przypadków chodzi zarówno o swego rodzaju wyzwanie polegające na poznaniu własnych możliwości, jak

i o religijne lub duchowe poszukiwania, a także zainteresowanie historią, sztuką, przyrodą, sportem oraz chęć przeżycia wyjątkowej przygody. Bez względu na motywację do wędrówki, warto ją podjąć, by przeżyć to niezwykle i niepowtarzalne doświadczenie.

Na **Szlaku Jakubowym**, jak również nazywane jest Camino de Santiago, będziesz jednocześnie mieć okazję skosztować wspaniałej kuchni północy Hiszpanii podczas tej także kulinarnej wyprawy pełnej pokus dla podniebienia.

Po drodze możesz odwiedzić
dziewięć miejsc wpisanych na
listę światowego dziedzictwa
UNESCO.

Czekają na ciebie zamki, katedry i malowidła naskalne. Będziesz mógł również doświadczyć autentycznej Hiszpanii, zgłębiając tutejsze zwyczaje, tradycje i święta ludowe.

Niezależnie od wybranego środka transportu przebycie Drogi św. Jakuba zapewni ci wyjątkowy kontakt z naturą. Na trasie biegnącej od przełęcz górskich w Pirenejach aż do celu wędrówki malowniczo położonego na wzgórzach Galicji zobaczysz rozległe łąki, bajkowe lasy oraz wywierające ogromne wrażenie klify, a także będziesz mieć okazję odwiedzić piękne parki narodowe.

W czasie pielgrzymki nigdy nie będziesz sam. Wśród pielgrzymów są przedstawiciele prawie wszystkich narodowości z pięciu kontynentów, więc zawsze kogoś spotkasz w drodze lub gdy dotrzesz na spoczynek po całym dniu wędrówki. Możesz także liczyć na serdeczność gościnnych i bardzo oddanych pielgrzymom mieszkańców odwiedzanych przez ciebie miejsc, dzięki czemu po ukończeniu każdego etapu poczujesz się jak w domu.

Zdecyduj się na pokonanie Drogi św. Jakuba i przygotuj się na odbycie tej duchowej wędrówki w harmonii z przyrodą. Przed tobą podróż życia.

TRASY

Do Santiago de Compostela prowadzi wiele dróg. Można je przemierzyć w całości lub częściowo. Oto one.

DROGA FRANCUSKA

Pokonanie poszczególnych etapów Drogi Francuskiej (Camino Francés) daje możliwość odbycia pewnego rodzaju podróży w czasie, gdyż to właśnie tym najstarszym ze wszystkich szlaków począwszy od czasów średniowiecza podążała większość pielgrzymów, którzy pozostawili po sobie swoje artystyczne i kulturalne dziedzictwo, które można poznać podczas wędrówki.

Jeśli zdecydujesz się na przemierzenie całej tej drogi, twoja przygoda rozpocznie się w **Pirenejach**, a dalej będziesz podążać wzdłuż południowych zboczy Gór Kantabryjskich, aż dotrzesz do **Galicji**. Jako punkt startowy wybierz **Roncesvalles** (w prowincji Nawarra) lub **Somport** (w Aragonii). Obie trasy zbiegają się w **Puente la Reina** (w Nawarze). Przygotuj się na zobaczenie pięknych okolic i posmakowanie wyjątkowej lokalnej

▲ MOST W VILLATUERTA
NAWARRA

▲ FINISTERRE
GALICJA

▼ KLASZTOR YUSO
LA RIOJA

▼ MOST W PUENTE LA REINA
NAVARRA

▲ SANTO DOMINGO DE LA CALZADA
LA RIOJA

W **Aragonii** przemierzysz lasy i malownicze łąki oraz będziesz podziwiać miejsca pełne magicznego uroku, takie jak imponujący **dworzec w Canfranc** i fort w **Coll de Ladrões** w Huesce. W tej samej prowincji możesz także zatrzymać się w miejscowości **Villanúa**, aby odwiedzić **jaskinię Las Güixas** (Czarownic), przed dotarciem do tutejszej stolicy, którą jest **Jaca**, idealna by odpocząć i uzupełnić wszelkie zapasy. Zbierz siły na następny dzień, kosztując lokalnego przysmaku – dorsza w stylu ajoarriero (*bacalao al ajoarriero*). Następnie skieruj się do **Arrés** i naciesz oczy niesamowitym widokiem roztaczającym się z **Canal de Berdún** – rozległymi polami zbóż i lasów u brzegu rzeki **Aragón** na tle pirenejskich stoków.

Kontynuuj podróż do Nawarry. W jej stolicy, **Pampelunie**, spróbuj kanapkę z *chistorra*, pyszną kielbasą, surową lub dojrzewającą, z dodatkiem papryki. Jeśli przybędziesz tu w drugim tygodniu lipca, możesz zobaczyć słynne gonitwy z bykami z okazji dnia św. Firmina (**San Fermín**). Następnie odwiedź kilka miejscowości, takich jak piękne architektonicznie **Obanos**, aż dotrzesz do romańskiego mostu w **Puente la Reina**. Został on zbudowany w XI wieku, aby ułatwić pielgrzymom przeprawę przez rzekę **Arga**, a dziesięć wieków później możesz przez niego przejść i ty. Blisko stąd, o 2 km od miejscowości **Muruzábal**, znajduje się jeden z symboli Szlaku Jakubowego, kościół Matki Boskiej z Eunate (**Santa María de Eunate**). Ta romańska budowla jest jedną z najbardziej charakterystycznych dla Drogi św. Jakuba, gdyż to właśnie jej sylwetka pojawia się najczęściej w publikacjach na temat szlaku.

Z terenów Nawarry obfitujących we wspaniałą przyrodę dotrzesz do kolejnego regionu – przed tobą **La Rioja** znana na całym świecie z wyśmienitych win. Koniecznie ich spróbuj. Warto przy okazji zamówić inny lokalny specjał, ziemniaki à la riojana – prostą, ale naprawdę pyszną zakąskę. Warto też odwiedzić tu kolebkę języka kastylijskiego – klasztor **Yuso i Suso** w **San Millán de la Cogolla** wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

W **Santo Domingo de la Calzada**, mieście, które powstało dzięki Drodze św. Jakuba, wejdź na dzwonnice katedry, aby móc podziwiać wspaniałą panoramę okolic.

Gdy już dotrzesz do regionu Kastylii i León, spędź trochę czasu w Burgos – mieście, które swoje znaczenie zawdzięcza częściowo Drodze św. Jakuba.

W Burgos osiedlali się rzemieślnicy i kupcy, dzięki czemu przez wieki było to jedno z najważniejszych miast Hiszpanii. Tutejsza katedra jest jednym z najpiękniejszych przykładów gotyku. Przed tobą długa lista innych zabytków do odwiedzenia: kościół św. Mikołaja (San Nicolás), kościół św. Agaty (Santa Gadea, obecnie Santa Águeda), brama św. Szczepana (Puerta de San Esteban) i wiele innych. Nabierz sił do dalszej drogi, posilając się pieczoną jagnięciną kastylijską lub spróbuj kaszanki z Burgos, której smak będzie miłym zaskoczeniem.

Zanim opuścisz prowincję Burgos, możesz także poznać dzieje ewolucji człowieka na **stanowisku archeologicznym Atapuerca**, najważniejszym kompleksie paleontologicznym w Europie, wpisanym na listę światowego dziedzictwa UNESCO, w którym odkryto najstarsze w Europie szczątki naszych przodków.

▲ OPACTWO W SAMOS
LUGO

W **Palencji** możesz zatrzymać się w **Terradillos de los Templarios**. Ta nazwa wskazuje na dawną obecność templariuszy, jednego z najpotężniejszych chrześcijańskich zakonów rycerskich średniowiecza.

▲ KOŚCIÓŁ SANTA MARIÑA
SARRIA, PROWINCJA LUGO

Następne etapy drogi będą biegły przez rozległe równiny kastylijskie prowadzące do Leónu wybieranego przez wielu pielgrzymów jako punkt startowy swojej wędrówki. Miastu temu początek dał rzymski obóz legionistów, po którym do dziś zachowały się ślady.

Katedra w León, nazywana też **Pulchra Leonina**, to zaś wyjątkowe dzieło hiszpańskiej sztuki romańskiej na miarę Kaplicy Sykstyńskiej. Kolejnym kluczowym zabytkiem jest dawny szpital św. Marka, później klasztor, a obecnie luksusowy hotel – **parador** (Convento de San Marcos).

W pobliżu Leónu, w Astordze, znajduje się pałac biskupi (**Palacio Episcopal**) projektu genialnego secesyjnego architekta **Antoniogo Gaudiego**. Podążając dalej, odwiedź bogate ziemie **El Bierzo**. Ich historyczna stolica, **Ponferrada**, leży u stóp imponującego zamku templariuszy. Zanim opuścisz region Leónu, zatrzymaj się w miejscowości **Villafranca del Bierzo**, której stare miasto zostało uznane za Dobro o Znaczeniu Kulturalnym. Nie zapomnij spróbować **ceciny**, pysznej wołowiny dojrzewającej w podobny sposób jak szynka serrano.

Dalsza droga będzie wymagać już większego wysiłku – **Cruz de Ferro** (Żelazny Krzyż) to najwyższy położony punkt na Drodze Francuskiej, a wyzwaniem stanowi też pokonanie **O Cebreiro** u wrót Galicji. O ile akurat nie będzie zasnuta mgłą, nie przegap możliwości podziwiania doliny o świcie ze świątyni Matki Boskiej Królewskiej (**Santa María la Real**).

Ostatni etap podróży wiedzie przez wzgórze zielonej Galicji. Potoki, lasy oraz łąki z pasącym się bydłem tworzą pełen magii i tajemnic krajobraz

▲ PORTOMARÍN
LUGO

tej krainy. Tutaj odkryjesz dziedzictwo starożytnych osadników celtyckich i będziesz się rozkoszować galisyjską kuchnią, by przekonać się o słuszności jej dobrej sławy. Skosztuj pokrzepiającego wywaru rosołowego (**caldo**) lub **empanadas** – zapiekanego ciasta z najróżniejszymi wytrawnymi nadzieniami.

W **Lugo**, na odcinku między miejscowościami **Sarria** a **Portomarín**, ukaże ci się widok romańskiego kościoła Matki Boskiej z Ferreiros (**Santa María de Ferreiros**). Zaś w **opactwie Samos** benedyktyni zaoferują ci schronienie i możliwość towarzyszenia im w modlitwach podczas jutrzni.

W prowincji **Lugo** wznosi się także klasztor Chrystusa Zbawiciela z Vilar de Donas (San Salvador de Vilar de Donas) w miejscowości **Palas de Rei**. To wspaniałe muzeum z cennymi gotyckimi rzeźbami i kamiennymi ołtarzami oraz grobowcami, w których pochowani zostali w XII wieku rycerze zakonu św. Jakuba.

Zbliżasz się już do celu. Wkrótce dotrzesz do prowincji **A Coruña**, gdzie czeka na ciebie majestatyczne święte miasto **Santiago de Compostela** i cel twej wędrówki – **katedra** stanowiąca klejnot architektury romańskiej. Wznosi się na pięknym **placu Obradoiro**, gdzie spotykają się drogi prowadzące do miasta. W jej nawach i kaplicach poczujesz szczególną wzniosłość, duchowość i sacrum. To niezwykle miasto, do którego dotarłeś, żyje nie tylko religijnymi doświadczeniami, ale także uniwersytecką atmosferą, licznymi aktywnościami kulturalnymi, a wszystko to wśród intensywnej zieleni parków i ogrodów.

DROGA PÓŁNOCNA

Ta trasa Drogi św. Jakuba biegnie wzdłuż wybrzeża **Zatoki Biskajskiej**. **Droga Północna** (Camino del Norte), równie pradawna jak Droga Francuska jest jedną z najpiękniejszych i dostarczającą największych wrażeń. Przemierzając ją, poznasz nadmorskie krajobrazy **Kraju Basków, Kantabrii, Asturii i Galicji**. Skorzystaj też z okazji, aby spróbować cenionej na całym świecie kuchni północnej Hiszpanii.

Wkrocz do **Zielonej Hiszpanii**, regionu o wyjątkowych walorach przyrodniczych – górzystych krajobrazach, licznych rzekach i strumieniach, przyprawiających o zawrót głowy klifach, gęstwinach leśnych oraz rozległych łąkach. Odwiedzisz tu miejscowości pełne historii, a także tętniące życiem miasta. Na tej trasie Drogi św. Jakuba znajduje się największa liczba miejsc wpisanych na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

PEINE DEL VIENTO
SAN SEBASTIÁN

Jeśli chcesz pokonać ten szlak w całości, pierwszym jego etapem będzie **Irún** (w Kraju Basków), na granicy z Francją. Następnie przez prowincję **Guipuzkoa** dotrzesz do jej stolicy, pięknego miasta **Donostia/ San Sebastián**, które rozciąga się wzdłuż zatoki o białym piasku położonej pomiędzy wzgórzami **Urgull** i **Igeldo**. Tutejsze przysiółki, okazałe rezydencje oraz nowoczesne dzielnice czynią to miasto jednym z najbardziej atrakcyjnych na wybrzeżu kantabryjskim. Odwiedź **Muzeum San Telmo**, zobacz rzeźbę **Peine del Viento** oraz centrum konferencyjno-koncertowe **Kursaal**, by przekonać się, jak miasto to łączy tradycję i nowoczesność. Delektuj się też tutejszą kuchnią

– **San Sebastián** jest jednym z miast na świecie z największą liczbą restauracji z gwiazdkami Michelina na kilometr kwadratowy. Spróbuj również białego wina *txakolí* z tej prowincji.

Na kolejnych etapach trasy wzdłuż wybrzeża Gipuzkoa będziesz musiał pokonać różnice wysokości na odcinku przez piękne nadmorskie miasta **Zarautz**, **Zumaia** i **Deba**. Pomiędzy tymi dwoma ostatnimi zobaczyć można znacznych rozmiarów formacje fliszowe ukształtowane geologicznie w wyniku erozyjnego działania morza na skały warstwowe. Z najwyższej położonych miejscowości **Askizu**, **Elorriagi** i **Itziar** roztacza się wspaniały widok na zielone wzgórza kantabryjskie.

PINTXO

NOJA
KANTABRIA

BILBAO

Oddalając się od morza i kierując w głąb lądu, znajdziesz się wśród majestatycznych wiekowych dębów, miniesz ustronne osady, aż dotrzesz do prowincji **Vizcaya**. **Guernica/Gernika**, nazywana „**Miastem symbolem pokoju**”, w 1937 została całkowicie zniszczona przez niemieckie i włoskie siły powietrzne podczas hiszpańskiej wojny domowej. Stało się to inspiracją dla Pabla Picassa do namalowania emblematicznego obrazu noszącego w tytule nazwę tego miasta.

Przed opuszczeniem prowincji **Vizcaya** dotrzesz do jej stolicy – **Bilbao**. Będziesz pod wrażeniem tego, jak miasto to połączyło swoją przemysłową przeszłość z awangardową architekturą przy poszanowaniu środowiska naturalnego. Powinieneś odwiedzić **Muzeum Guggenheima**, będące dziełem sztuki samym w sobie. To tytanowy budynek zaprojektowany przez architekta **Franka Gehry’ego**, w którym zgromadzona jest sztuka współczesna. Na starym mieście posil się pysznymi **pintxos** – to tutejsze tapas, czyli zakąski wielkości jednego kęsa. Warto do nich skosztować lokalnych win.

Ostatnie kilometry tej trasy będą przez **Kraj Basków** aż do **Kantabrii**, gdzie odwiedzisz najpierw piękne miasta **Castro Urdiales**, **Laredo** i **Noja**, a później dotrzesz do **Santander** – majestatycznej stolicy Kantabrii. Położona jest na południe od jednej z najpiękniejszych zatok na świecie, w otoczeniu gór sąsiadujących z morzem. Naciesz oczy tym widokiem z każdego z licznych punktów widokowych. Przejdź się też po zabytkowym starym mieście, by poznać jego układ pełen imponujących budowli.

▲ PAŁAC OBRELLANO
COMILLAS

▲ RIBADESELLA
ASTURIA

Następnie wzdłuż wybrzeża kantabryjskiego dotrzesz do **Comillas**, miejscowości uznanej za zabytkowy zespół historyczno-artystyczny. Przy brukowanych uliczkach i placówkach można zobaczyć piękne dwory i rezydencje. Zachwycą cię ich wieże i modernistyczna architektura. Odwiedź **El Capricho**, willę projektu **Antoniego**

Gaudiego, neogotycki pałac **Sobrellano** oraz **Uniwersytet Papieski** (Universidad Pontificia) dominujący nad całym miastem.

W pobliskiej okolicy, w **Santillana del Mar**, nie omiń największego skarbu hiszpańskiej sztuki naskalnej epoki paleolitu górnego – **jaskini Altamira**. Jej malowidła, liczące ponad 18 000 lat, zostały wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Także w **Asturii** czekają na ciebie liczne wrażenia, w tym gastronomiczne – będziesz tu jadł jak król. W okęgach **Ribadeselli** i **Llanes** jest wiele osad, gdzie pielgrzymi są mile widziani. W Llanes warto spędzić trochę więcej czasu, podziwiając piękne okolice kościoła Matki Boskiej Bolesnej (**Nuestra Señora de los Dolores**) oraz **plaży San Antolín**.

▲ KOŚCIÓŁ ŚW. MICHAŁA W LILLO (SAN MIGUEL DE LILLO)
OVIEDO

Wkrótce potem dotrzesz do Gijón, dużego miasta Asturii, które łączy swój nadmorski charakter z bogactwem zabytków i nowoczesną architekturą, a wszystko to w sąsiedztwie złotych plaż, co z pewnością wywoła twój zachwyt. Można tu zobaczyć takie przykłady architektury romańskiej jak kościoły św. Andrzeja w Ceares (**San Andrés de Ceares**) lub św. Marii Magdaleny (**Santa María Magdalena**).

Po drodze odwiedzisz też piękną wioskę rybacką **Cudillero** oraz miejscowość **Luarca** nazwaną **Białym Miasteczkiem Zielonego Wybrzeża**, do której dotrzesz tuż przed wkroczeniem do **Galicji**.

W tym regionie, w prowincji **Lugo**, odwiedź **Mondoñedo** leżące w rozległej dolinie prowadzącej w kierunku Zatoki Biskajskiej. Tutejsze stare miasto, uznane za Dobro o Znaczeniu Kulturalnym, oraz imponująca neoklasyczna katedra przeniosą cię w daleką przeszłość. Spróbuj też tradycyjnej tarty z ciasta francuskiego z bakaliami i kandyzowanymi owocami (*tarta de Mondoñedo*).

W **Arzúa**, miejscowości o bogatej infrastrukturze, oddalonej o 40 kilometrów od Santiago, spotkasz się z pielgrzymami wędrującymi **Drogą Francuską**.

DROGA PIERWOTNA

Droga Pierwotna (Camino Primitivo) to najstarsza ze wszystkich dróg do Santiago. To trasa, którą od IX wieku podążali pielgrzymi wyruszający z zachodniej Asturii. Jest mniej uczęszczana niż **Droga Francuska** i **Droga Północna**, ale za to doskonale oznakowana. Ponadto jej najbardziej zalesione obszary są łatwe do pokonania, a dzięki nielicznym odcinkom asfaltowym, można cieszyć oczy widokiem zielonych dolin Asturii na całej trasie.

Początek tej trasy znajduje się w **Oviedo**, stolicy **Księstwa Asturii**. To tętniące życiem miasto z licznymi skarbami dziedzictwa kulturowego. Przedromańskie kościoły, takie jak Najświętszej Marii (**Santa María del Naranco**), św. Michała (**San Miguel de Lillo**) i św. Juliana (**San Julián de**

Prados) to tylko niektóre z zabytków Oviedo wpisanych na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Stare miasto dostępne wyłącznie pieszo sprawia, że spacer po Oviedo jest wyjątkową przyjemnością. W katedrze Chrystusa Zbawiciela (**San Salvador**) znajduje się Święta Kaplica (**Cámara Santa**) zbudowana na polecenie pierwszego króla pielgrzyma, Alfonsa II, w celu przechowywania relikwii, takich jak Święty Całun.

W drodze do Galicji, przemierzając ziemię stanowiącą serce Asturii, poczujesz się częścią natury wśród szemrzących rzek, stromych wąwozów, huczących wodospadów i wielowiekowych dębowych ostępów. Po drodze odwiedzisz miejscowości takie jak **Salas**, któremu nadano status Kompleksu Historycznego.

▼ SALAS
OVIEDO

▲ GIJÓN

Koniecznie wstąp do kolegiaty **Matki Boskiej** (Santa María), jednego z najważniejszych przykładów architektury renesansowej Asturii, nie omiń też **ś**redniowiecznej wieży, w której znajduje się muzeum sztuki przedromańskiej. Na **cmentarzu w Salas**, z którego roztacza się wspaniały widok, zachwyci cię 15-metrowy **cis św. Marcina z Salas** o 6-metrowym obwodzie pnia.

Następnie dotrzesz do miejscowości **Allande** i **Grandas de Salime**, by podziwiać stąd bujną i dziką przyrodę znajdujących się pod ochroną pasm górkich **Sierras de Carondio** i **Valledor**. Gdy będiesz zbliżać się do Galicji, roztoczą się przed tobą piękne widoki na **Zalew w Salime**. Zanim droga, którą podążasz, połaczy się z Drogą Francuską w **Palas de Rei** (w prowincji Lugo), dojdiesz jeszcze do **Alto del Acebo** na wysokości 1003 m n.p.m.

Na etapie podróży przez Asturię, spróbuj jej pysznych i sycących tradycyjnych

potraw. By nabrać sił do dalszej drogi, posil się albo najbardziej znanym lokalnym daniem jednogarnkowym, którym jest **fabada** przyrzadzana z fasoli, boczku i dojrzewającej kiełbasy *chorizo*, albo **cachopo** z dwóch filetów wołowych z serem i szynką w środku międy nimi i opanierowanych oraz usmażonych. Do posiłku napij się także tradycyjnego **cydru**, a na deser zjedz **ryż na mleku**.

▲ CACHOPO

▲ BADAJOZ

INNE DROGI

Do Santiago de Compostela można również dotrzeć **mniej popularnymi drogami**. Możesz zatem wybrać **Drogę Angielską** (Camino Inglés), uczęszczaną przez brytyjskich i skandynawskich pielgrzymów, którzy drogą morską docierają do **Ferrol** lub **A Coruñi**. **Droga Portugalska** (Camino Portugués) zaś prowadzi z **Lizbony** wzdłuż wybrzeża Atlantyku do **Oporto**, a następnie przez granicę w **Tui** (w prowincji Pontevedra) do **Galicji**. Można również wybrać **Srebrną Drogę** (Vía de la Plata), dawny szlak kulturalno-handlowy, **który przecina Hiszpanię** z południa w **Sewilli** aż do **Gijón** na północy, skąd łączy się z innymi trasami Drogi św. Jakuba.

JAK ODBYĆ CAMINO?

Przed zmierzeniem się z wyzwaniem jakim jest pokonanie Drogi św. Jakuba, upewnij się, że jesteś dobrze przygotowany. Oto kilka wskazówek, zanim wyruszysz w drogę.

Aby u celu pielgrzymki móc otrzymać zaświadczenie zwane **Compostela**, musisz postarać się najpierw o imienny paszport pielgrzyma, który zapewni ci dostęp do schronisk na szlaku i do którego będziesz zbierać pieczętki będące potwierdzeniem odbycia danego etapu drogi. Paszport dostaniesz w parafii lub schronisku w mieście, z którego wyruszysz lub w którymś ze stowarzyszeń **przyjaciół Camino de Santiago**. W czasie wędrówki możesz go podstemplować w parafiach, urzędach miejskich, a nawet w niektórych barach. Ostatnią pieczęć otrzymasz po dotarciu do celu w **Biurze Pielgrzyma w Santiago de Compostela**.

Pamiętaj, że *Compostelę* dostaniesz pod warunkiem, że wykażesz odbycie trasy o długości co najmniej 100 kilometrów pieszo lub konno albo 200 kilometrów na rowerze. Niezbędne będzie także oświadczenie, że pokonało się drogę z powodów religijnych lub duchowych. Jeśli twoja motywacja była inna, zamiast **Composteli** możesz otrzymać certyfikat potwierdzający przemierzony szlak.

Zanim wyruszysz, musisz wybrać sposób pokonania trasy. Oto kilka wskazówek, które ułatwią ci zmierzenie się z wyzwaniem, niezależnie od dokonanego wyboru.

PIESZO

Jeśli zechcesz pokonać Camino w najbardziej tradycyjny sposób, zdecyduj się na pielgrzymkę pieszą. Będziesz mógł iść w swoim własnym tempie podziwiając krajobraz, ciesząc się odgłosami natury i rozmawiając z pielgrzymami z całego świata. Albo też wędrować w ciszy, samotnie i w skupieniu. Droga św. Jakuba sprzyja bowiem medytacji.

Jeśli zdecydujesz się na tę formę wędrówki, wybierz odpowiedni plecak. Pamiętaj, by razem z zawartością ważył maksymalnie osiem kilogramów i nie przekraczał 10% twojej wagi. Ponieważ na szlaku będziesz się poruszać zarówno po drogach gruntowych, jak i asfaltowych musisz mieć wygodne obuwie na każdy teren: dobre buty trekkingowe lub sportowe wcześniej przez siebie rozchodzone. Dobrze też wyposażyć się w kijki, by wspierać się na najbardziej stromych odcinkach. Pamiętaj o niezbędnych kosmetykach i małej apteczce pierwszej pomocy.

Nie martw się, jeśli przydarzy ci się coś niespodziewanego, bo zawsze znajdzie się ktoś, kto ci pomoże. Solidarność z towarzyszami wędrówki wpisana jest w naturę każdego pielgrzyma.

Należy pamiętać też, że w niektórych obszarach temperatury mogą spaść nawet w lecie. Weź więc również ciepłe ubrania na takie chwile oraz okrycie przeciwdeszczowe, by ochronić się wraz z plecakiem, gdy będzie padać. Hiszpania jest krajem słońca, więc przede wszystkim należy mieć kapelusz i krem z filtrem przeciwsłonecznym. Kiedy nadejdzie czas na odpoczynek, w wielu schroniskach zaproponowane zostanie ci łóżko, byś mógł się położyć w swoim śpiworze. Innym razem można będzie leżeć tylko na podłodze, więc dobrze mieć ze sobą karimatę.

ROWEREM

Pokonanie Drogi św. Jakuba rowerem dla fanów tego środka transportu z pewnością będzie wyjątkowym przeżyciem. Da ci to możliwość przejechania większych odległości na każdym etapie i szybszego dotarcia do kolejnych ciekawych punktów na trasie pielgrzymki.

Planując trasę, weź pod uwagę swoją kondycję fizyczną i spróbuj wybrać porę roku o nieco łagodniejszych temperaturach i mniej deszczową, choć szlak jest doskonale przygotowany przez cały rok i w licznych schroniskach możesz liczyć na gościnę niezależnie od okresu, w którym się wybierzesz w drogę.

Drogi Francuska i Angielska nie stwarzają większych trudności. **Droga północna i Pierwotna** są doskonałe do podróżowania wiosną i latem. Na **Drodze Srebrnej** w samym środku lata wysokie temperatury stanowią istotny czynnik, który należy wziąć pod uwagę.

W czasie podróży znajdziesz liczne odcinki przygotowane specjalnie z myślą o rowerzystach. Są one bardzo dobrze oznakowane, ale również znajdziesz o nich informacje w specjalnych przewodnikach.

Większość zaleceń skierowanych do pielgrzymów wędrujących pieszo odnosi się także do miłośników dwóch kółek. Dodatkowo jednak będziesz musiał również zabrać ze sobą niezbędny sprzęt rowerowy (części zamienne, łańki do opon, pompkę czy odtłuszczacz) i inne wyposażenie (okulary, kask, rękawiczki, kamizelkę odblaskową do jazdy po odcinkach dróg samochodowych).

Warto też wziąć pod uwagę to, że w zakresie zapewnienia noclegu schroniska dają pierwszeństwo pielgrzymom wędrującym pieszo.

KONNO

Możesz też pokonać Drogę św. Jakuba konno, tak jak to robili królowie i rycerze średniowiecza. To niezrównany sposób na jej poznanie.

Zakres przygotowań do tej formy pielgrzymki będzie o tyle szerszy, że z większym wyprzedzeniem musisz zarezerwować miejsca odpoczynku dla twego rumaka i przygotowywać mu worki z paszą niezbędną na trasie.

Chociaż jest to wygodny sposób pokonania drogi, to jednak wymaga on również pewnej sprawności fizycznej. Nie planuj zbyt długich etapów, by móc zrobić kilka przystanków w celu rozprostowania nóg i przeżycia wielu innych doświadczeń na trasie.

Kilka dni wcześniej przed wyruszeniem konno na **Drogę św. Jakuba** musisz powiadomić o tym lokalną policję (telefon 092). Podana ci zostanie wówczas trasa, którą powinieneś podążać i wskazane odpowiednie godziny podróży. Ponadto otrzymasz pozwolenie na wjazd na **plac Obradoiro**, aby na moment zatrzymać się przed **katedrą**. Zrób sobie tu zdjęcie, by uwiecznić to niesamowite wydarzenie.

ŻAGLÓWKA

Od 2016 roku możliwe jest również pokonanie Drogi św. Jakuba wodami Zatoki Biskajskiej. Pionierami na trasach morskich do Santiago de Compostela byli w XII wieku Anglicy i Irlandczycy. Podnieś kotwicę, wciągnij żagle i pokonaj morskie fale, by zacumować u tutejszych brzegów i w ten sposób podjąć wyzwanie Szlaku Jakubowego.

Trasą znaną jako „**Sail the Way – Żegluj po Camino**” będziesz płynąć wzdłuż Drogi Północnej, przy której leży siedemnaście portów jachtowych w **Kraju Basków, Kantabrii, Asturii i Galicji**. Aby otrzymać **Compostelę**, będziesz musiał przemierzyć minimum 100 mil morskich (182 kilometry), uzyskać pieczęć w paszporcie pielgrzyma w każdym z tych portów i zakończyć ostatni etap pieszo, wędrując z Monte do Gozo do Santiago de Compostela.

▼ MONTE DO GOZO
A CORUÑA

INFORMACJE PRAKTYCZNE

KOLEGIATA KRÓLEWSKA W RONCESVALLES
NAWARRA

GDZIE SIĘ ZATRZYMAĆ?

Na Drodze św. Jakuba znajdziesz wiele różnych rodzajów zakwaterowania. Każdy z nich zaoferuje ci inne warunki.

SCHRONISKA

Najbardziej autentyczną formą przeżycia pielgrzymki jest skorzystanie z rozbudowanej sieci schronisk. W oficjalnych będziesz musiał uiścić tylko niewielki datek. Miejsca w nich są jednak ograniczone i przysługują według kolejności dotarcia na miejsce, aczkolwiek pielgrzymi podróżujący pieszo lub konno mają pierwszeństwo w zakwaterowaniu przed poruszającymi się rowerem.

Nie martw się jednak, bo zawsze znajdziesz miejsce do odpoczynku. Gdy brakuje miejsca w schroniskach oficjalnych, pielgrzymi są podejmowani w kościołach, ośrodkach sportowych, szkołach i innych budynkach użyteczności publicznej. Istnieją także prywatne schroniska. W schroniskach należy przestrzegać godzin zakwaterowania, jak również ciszy nocnej, aby zagwarantować odpoczynek sobie i towarzyszom pielgrzymki.

Atmosfera solidarności i poczucia wspólnoty z innymi wędrowcami zarówno w schronisku jak i na szlaku to jedno z najpiękniejszych doświadczeń pielgrzymowania. Pod tym względem nic się nie zmieniło od wieków.

HOTELE

Hiszpania posiada doskonałą infrastrukturę turystyczną. Na Drodze św. Jakuba znajdziesz duży wybór miejsc noclegowych dostosowanych do wszelkich upodobań i możliwości finansowych. Od klasycznych hoteli i hosteli wszystkich kategorii, po uzdrowiska, w których zatrzymał się czas, czy nowoczesne hotele ze spa, w których można zażyć relaksu. W licznych na całej trasie kwaterach wiejskich zostaniesz zaś ciepło przyjęty przez ich gospodarzy i poczujesz się jak w domu.

KEMPINGI

Jeśli zależy ci na bliższym kontakcie z naturą, zatrzymaj się na kempingach. Większość z nich znajduje się na zielonych terenach miast, przez które będziesz wędrować. Mają one różne kategorie – niektóre z nich zapewniają tylko podstawowe usługi, a w innych będziesz pod wrażeniem obiektów z basenami i zajęciami dla najmłodszych, a nawet animacją. Droga Północna oferuje największą sieć kempingów, a w niektórych miastach jest ich nawet więcej niż jeden. Biwakowanie w Hiszpanii podlega regulacjom prawnym, więc musisz się dowiedzieć, w których miejscach jest dozwolone.

LUKSUSOWE PARADORY

Podczas wędrówki Drogą św. Jakuba doświadczysz spotkania z historią, zatrzymując się w unikatowych

paradorach (Paradores de Turismo). Są to wysokiej klasy piękne obiekty hotelowe zlokalizowane w pałacach, klasztorach, zakonach czy zamkach, często w niezwykłym przyrodniczo otoczeniu. To wyjątkowe zabytki wyposażone we wszelkie udogodnienia XXI wieku, ale w których wciąż unosi się duch historii. Niektóre z nich mają status muzeów i stanowią część dziedzictwa artystycznego oraz kulturowego Hiszpanii. W każdym z nich znajdziesz znakomitą ofertę gastronomiczną najlepszych dań tradycyjnej kuchni danego regionu. Obecnie w całej Hiszpanii jest około sto paradorów. Pełna ich lista znajduje się na stronie <http://www.parador.es>.

Na Drodze Północnej znajduje się **Parador de Santillana del Mar** (w Kantabrii), typowa rezydencja górską zbudowana w regionalnym stylu tego regionu. W Asturii zaś, w **Cangas de Onís** zrobi na tobie ogromne wrażenie dawny klasztor św. Piotra (**San Pedro de Villanueva**) położony w otoczeniu pasma górskiego Picos de Europa. A po dotarciu do Galicji można podziwiać wspaniałe widoki i zatrzymać się zatrzymać się w Paradorze de Verín (koło Ourense), typowej galisyjskiej rezydencji, zwanej pazo, o oryginalnej architekturze i należącej dawniej do możnych rodów. W tej samej prowincji w krążgankach paradoru mieszczącego się w dawnym klasztorze św. Szczepana (**Santo Estevo**) udzieli ci się panująca tu atmosfera duchowości i wyciszenia. Jeśli wybierzesz Drogę Portugalską, towarzyszyć ci będzie duch przeszłości w **Paradorze de Baiona** (w prowincji Pontevedra), imponującej fortecy otoczonej murem obronnym z widokiem na morze.

Na Srebrnej Drodze możesz zatrzymać się w renesansowym pałacu w Cáceres w samym sercu starego miasta wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Natomiast po dotarciu do Santiago de Compostela warto odpocząć po trudach wędrówki w paradorze Hostal de los Reyes Católicos, pięknym renesansowym szpitalu królewskim wybudowanym dla pielgrzymów tuż obok katedry.

OŚMIORNICA
A FEIRA

Pokonywanie poszczególnych etapów Drogi św. Jakuba będzie wymagać codziennej regeneracji sił. To doskonała okazja, by nacieszyć podniebienie bogactwem smaków dań tutejszej kuchni, których będziesz mógł skosztować na szlaku.

POTE GALEGO

GASTRONOMIA

Wiele restauracji oferuje **menu dla pielgrzymów**, czyli niedrogie zestawy dań typowych dla każdego regionu.

W **Kraju Basków** można skosztować wspaniałego dorsza, w stylu *pil-pil* lub po biskajsku – *à la vizcaína*. Spróbuj *marmitako* – pysznego gulaszu z tuńczyka bonito, a także małych kalmarów (*chipirones*) w sosie własnym z ich atramentu. **Nawarra** natomiast słynie z doskonałych warzyw uprawianych na brzegach rzeki Ebro. Zaskoczy cię smak i prostota pieczonego ogórecznika (*borraja al horno*) lub karczocha hiszpańskiego z małżami (*cardo con almejas*) czy dobrze znanych tutejszych białych szparagów. **La Rioja** zaś to region winem płynący. W niektórych tutejszych restauracjach będziesz mógł przekonać się, jak pędy suchej winorośli są wykorzystywane do pieczenia kotletów jagnięcych (*chuletas de cordero*). Skosztuj też jajek *à la riojana* podsmażanych razem z czosnkiem i czerwoną papryką.

W **Aragonii** spróbuj pikantnego kurczaka *à la chilindrón* podawanego z pysznymi duszonymi warzywami. Zarówno ten region, jak i **Kastylia i León** słyną z pieczeni z jagnięciny i lokalnej cielęciny pod chronioną nazwą *ternasco* – są palce lizać! W rejonie **León**, oprócz wołowej *ceciny* będziesz mógł skosztować jeszcze innej dojrzewającej wędliny – wieprzowego wędzonego *botillo*. W **Kantabrii** natomiast spróbuj pożywnych dań jednogarnkowych, takich jak gulasze *cocido lebaniego* i górskie *cocido montañés*. Zaś w **Asturii** skosztuj licznych serów lokalnych, takich jak pleśniowy *cabrales*. W samej już

▲ TARTA DE SANTIAGO

Galicji będziesz móc się rozkoszować doskonałymi rybami, owocami morza, a także wołowiną. Spróbuj specjałów, takich jak ośmiornica *a feira* lub galisyjski garnek (*pote galego*) i zwieńcz ucztę pysznymi słodkimi naleśnikami galisyjskimi *filloas* lub biskoptową tartą *de Santiago*.

Droga św. Jakuba z pewnością trafi ci do smaku.

	MINISTERIO DE INDUSTRIA, COMERCIO Y TURISMO	TURESPAÑA
--	---	-----------